



HAINAKUU

Vahtsõ moodu perra leelopäiv

Meil kõigil om hüä miil, õt s'oo aastak oll leelopääv aastak. Rahvast võinu' olla' inäbä, a kiä' jäti' tulõmalda', nuu' piat jal' mitu aastakka uutma, kirotab SARVÕ ÕIÕ.

Nii ku' õks, mõnõ jaos om Kuningriik vahtsõnõ asi, tõõsõ jaos nii tiidä' ja tunda', õt tä viisi — i' vaest inäp kullõldagi' ku' jal' tuust kirotõdas ja kõnõldas. S'ookõrd oll hüä lükõ' ja mõtõlda', õt Setomaa om terveh palah, ku' Hõrna Aare kirot nulgõst. Ma' looda, õt pall'o naksi' kaema ja märkmä, õt mäntshe nulka näide külä k'au ja vaest ka' tuud, õt kohki puul kutsti mäenestki' nulka tõi-sildõ.

Kõik mii' olõ kooliharidusõga' saanu' üteh tiidmisõ, õt Eestimaal omma' kihelkonna' ja no' tulõ vaest noorõbalõ rahvalõ, kiä' olõ — õi' Setomaal sündünü' ja üles kasunu', õt meil olõki — i' kihelkonnakuulõ ja kihelkonnakerkit. Külä nimmi õgah kandih üldäs ts'uuu ummamuudu ja tuuperäst vaest siih mõnõ' külä' omma' tõi-sildõ kiräh, ku' oldas harinu'. Kavvõba nulga inõmisõ' ütli' tõiisi külli nii kuis näide kiil paindu. Mu' meelest oll Aare jutt vajalik, tuu om üts mii' kultuuri umaperä ja tuud om vaia tiidä'.

Õt edesi minnä', sis õks kaetas ka' tagasi. Nutovi Mirjam käve mõnõ kuningriigi innidisel meistrel küläh, õt saia' tiidä', õt kost tulõva' näide tiidmisõ' ja midä nä arvasõ', minkõ peräst näid peeti kõgõ parebast. Pilte pääle kaiõh omma' meistre' kül' õnnõ mehe', a jutu seeh saamõ' tiidä', õt om ka' naisi.

Riitsaõ Evarist ku' sootskast om pikält kirotõ. Evar om hakkaja miis õga tüü pääle ja joud rohkõba ku' kiä' tõõnõ. Pääliina elo om täl ka' ar' kaet ja no' kodokotusõh tagasi. Määne Evar om, tuust kõnõlõsõ' Evari imä, elokaaslanõ Kauksi Ülle, nuursootska Juhkami Enna, kunstnik Lauridsa Piitre, sõbõr Kunnusõ Andres. No' tiia — äi' kas sai kokko üte vai mitu Evarit. A julgõ seto miis tä om ja umma seto asja tä aja.

Ja teno lehele tulõ miilde, õt terve suvi käve müüdä Setomaad suur filmiinõmiste park, kiä' sis proomõ' seto ello filmi sai'. Seto elo ku' film! S'oo aastaga viimädsel kuul tulõ luuta',



LAUL LÄTÕ LÄBI SETOMAA: Leelopäeva lõpetamise ühislaulmine. Foto Igor Taro

õt film om nii pall'o valms, õt timä peräst pia — ai' inäp Setomaalõ tulõma. Tetti nii kuis mõistõti ja nii kuis taheti. Ku' kaeja om edimätsõst tsõõrist, seto kultuuri seest, sis tä kuulõ ja näge kultuuriviku rohkõba ku' tõõsõ'.

Järgmäne tsõõr, eestläisi tsõõr, kaes kavvõbalt ja näge tuud, midä tä olõ — õi' kunagi' nännü' vai midä om kuulnu' kõnõldavat. Kolmas tsõõr, kavvõlitsõ' rahva', näile sants' as'a' meeluse' ja kultuurilitsi viku näide jaos olõ — õi' ja tuu ommõgi' kõgõ tähtsõp. Olõnõs kinkõlõ film om tett. A oodami' viil ja mõnõ kuu peräst om vahtsõnõ taarkakultuur meele kaia' ja sis saa õga inõminõ eisk arvada'.

Sündüminõ ja kuulminõ omma' elo kats otsa ja nii joo-sik ka' siiä' kokko ütelt puult taarkakultuuri vahtsõnõ sündüminõ ja tõõsõlt puult katõ kalli selge seto surmatiatõ' — Tor-mi Jaan ja Alavere Olli. Kuul küüsü — üi' aost, vantusõst

õga hüvtüesõst midägi', tä tulõ ja kõik. Ja tuuperäst üldäski', õt koolul olõ — õi' kohtit, kad-sul olõ — õi' kantorit. Ja kõr-valõ kaiõh om hüä miil, õt ku' pall'o kallit seto inõmisi om eloh ja mii' saa näidega' üteh ellä'. Ja tulõgi' lämme suvi süä-mehe ja Kuningriigi lauluheli' miilde. Laul joudsõ jal' Soomõ-maalõ Kasustisõhe ja jätt säälg'i uma helijäle kullõjido süämehe ja kaejido kolmu ala.

Eestläse' tahtsõ', a saa — as laulvat seto rahvast panda' eesti muudu laulupita pidämä ja laulukuurõ tegemä, näil tekkü umma muudu laulmisõ pido vai Setomaa laulunaisi laulupäiv, leelopäiv. Ku' inõmisi kutstas kohegi' liisnat pall'o kokko, sis piat kiäki' tiidmä, koh om pää ja koh om hand ja midä üts vai tõõnõ ka' tege. Ja sääne vahtsõ moodu perra leelopäiv ka' om.

Setosidõ hindä peräst võisi' santsit kokkorjumisi olla' õgal aastagal, a kokkorjajido park jova — ai' t'aks nii sagõhõhe säänest suurt tüüd ette

võtta' ja tuuperäst om leelopäiv kolmõ aastaga takast. Noorõ-lõ inõmisõlõ kol' aastakka olõ — õi' midägi', a vanõbalõ lugõ jo' õga päiv.

Õnnõ inne leelopäivä tull mõttõhe küüsüminõ, õt kohe ma' minemä naka, kas Viljandi Folgilõ vai Verskahe Leelopäiväle?

Meil kõigil om hüä miil, õt s'oo aastak oll leelopäiv aastak. Rahvast võinu' olla' inäbä, a kiä' jäti' tulõmalda', nuu' piat jal' mitu aastakka uutma. Leelopäiväl oll pant teema vai päälkiri, õt minkõst laulta' — elotsõõr. Ilma tuu teemalda' olõsi' naase' õks laulnu' nuid sammu laula. Kõigi leelopäivi teema võisi' olla' elotsõõr. Midä tuu elo muud ommõgi', ku' üts tsõõr. Tahetas moodu perra k'avvu' ja kõõ midägi' te-rävät vällä mõtõlda'.

Mille Setomaal võisi — i' olla' ilma piprõlda' ja soolalda' kultuur. Mii' laula seeh om tuud suula ja makõtt nii pall'o küh, ku' meele vaia ja ütte muudu olõminõ tege kindla kododsõ tundõ. Ma' taha — ai' midägi' halva leelopäivä kõr-raldamisõ poolõ päält üldä', kõik proomõ' tetä' parebahe.

Õnnõ inne leelopäivä tull mõttõhe küüsüminõ, õt kohe ma' minemä naka, kas Viljandi Folgilõ vai Verskahe Leelopäiväle? Tull saata' laulõ nimekiri, laulõ sõna' ja parep viil ku' üteh hel-lüga'. Vaest tuu tulõ ka' tuust, õt vedosniga' omma' muial kooltusõ saanu' ja tegevä' nii kuis näile om opat.

A Setomaal om olnu' umma muudu ja tuu võisi' ka' nii jäiä'. A vaest ma' essü! Vahtsõnõ aig om tulnu' ja noorõ' tahtva' tõi-sildõ ja mooduga' üteh minnä'.

Ja ka' kullõmisõh om jo' vaheh seeh.

Laulumaailmah üles kasunu' seto' istusõ' mito tunni üte kotusõ pääl ja kullõsõ' täpselt kõik laulusõna' ar ja peräst viil mõtlõsõ' nuidõ pääle, a nuur rahvas patsiir ja kaes midä müv-väs, midä osta' saasi' ja kinkõ-ga' kõnõlda' ja tuu kõgõ takah k'au setolaulu jorrin. Ja t'aks selle pandas laulja' kässi ja jalgu nõstma ja midä kõkkõ tegemä, õt näid tähele pandasi'.

Setomaad tiidäs läbi laulu ja rõividõ, a rõiva' näütäse' setokõisi nobõhit n'apokõisi. Ja no' ommõgi' tett hal'as tii käsitõõle. Vahtsõ ao käsitõõ om rohkõba kaemisõ ja kaapa veere pääle ja saina pääle pandmisõ tüü. Kokkovõtõh käsitõõst ku' kunstist viidi Pihkvahe käsitõõmajja kaemisõst.

Kaejat lei' kässi kokko ja imehteli', õt ku' illos! Jah, nii tä oll. A tuud illo tulõ sis ka' hoita' ja järgmätsõst kõrrast viil parebahe tetä', õt silmäilo kavvõba paistus'. ■